

Макаренко Олександр Валерійович,
старший викладач кафедри кримінально-
виконавчого та кримінального права
Пенітенціарної академії України
Лисиця Олексій Євгенійович,
старший викладач кафедри кримінально-
виконавчого та кримінального права
Пенітенціарної академії України
Єсипенко Олександр Григорович,
старший викладач кафедри кримінально-
виконавчого та кримінального права
Пенітенціарної академії України

**ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ,
СКОСНИХ В УСТАНОВАХ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ
ТА СЛІДЧИХ ІЗОЛЯТОРАХ ДКВС УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України істотно вплинула на функціонування всіх сфер суспільного життя, зокрема і на діяльність установ виконання покарань (УВП) та слідчих ізоляторів (СІЗО) Державної кримінально-виконавчої служби України (ДКВС). В умовах воєнного стану суттєво ускладнилися питання забезпечення правопорядку, контролю, оперативно-розшукової діяльності, а також організації досудового розслідування злочинів, що скоюються в цих установах.

Криміналістичне забезпечення цього процесу набуває особливого значення, адже від ефективності збирання, фіксації, дослідження доказів та застосування техніко-криміналістичних засобів залежить повнота та об'єктивність досудового розслідування [1, с. 269–270].

УВП та СІЗО є закритими об'єктами з обмеженим доступом, специфічною внутрішньою структурою та контингентом осіб, що значно ускладнює проведення слідчих (розшукових) дій[2,3]. У багатьох випадках слідчі та оперативні працівники не мають належного технічного оснащення, засобів фіксації доказів, криміналістичного інструментарію та методичних рекомендацій, адаптованих під умови закритих установ.

Криміналістичне забезпечення досудового розслідування злочинів у таких установах має низку специфічних особливостей:

- обмежений доступ до місця події (погодження з адміністрацією та посилений контроль доступу);
- ризики дестабілізації оперативної обстановки серед засуджених та ув'язнених;
- потреба у забезпеченні режиму безпеки персоналу;
- ускладнене збереження речових доказів через режимні вимоги [4; 5].

В умовах воєнного стану спостерігається підвищення рівня злочинів, що мають як насильницький, так і корисливий характер. Найбільш поширеними є: тілесні ушкодження серед засуджених; напади на персонал; зберігання або доставка наркотичних засобів; втечі або спроби втеч; корупційні правопорушення серед персоналу; шахрайство; поширення злочинного впливу; злочини проти правосуддя (втручання у діяльність адміністрації, підбурювання, дезорганізація роботи установ).

Додатковим чинником є залучення засуджених та ув'язнених до співпраці з представниками ворожих державних структур, розповсюдження антидержавної інформації та спроби дестабілізації обстановки зсередини.

Серед основних проблем криміналістичного забезпечення розслідування злочинів у ДКВС України є:

1. Недостатнє техніко-криміналістичне оснащення. Більшість установ не мають сучасних засобів фото- і відеофіксації, експрес-тестів, засобів пошуку прихованих предметів, що ускладнює фіксацію доказів.

2. Недосконалість взаємодії між слідчими, оперативними та експертними підрозділами. Відсутній чіткий алгоритм спільних дій у разі виявлення злочину, особливо в нічний час або під час надзвичайних подій.

3. Обмежений доступ експертів-криміналістів до місця події. Режимні обмеження можуть призвести до втрати або спотворення слідів.

4. Недостатній рівень криміналістичної підготовки персоналу. Працівники не завжди володіють базовими навичками фіксації місця події та роботи з речовими доказами [6, с. 17].

В умовах воєнного стану багато установ ДКВС зазнали евакуації, частина опинилася в зоні бойових дій. Це призвело до: руйнування або втрати технічних засобів фіксації; перебоїв у зв'язку

та електропостачанні; дефіциту кадрів і фахівців-криміналістів; ускладнення доступу слідчих до засуджених та свідків.

Для ефективної роботи в таких умовах необхідно застосовувати нові форми та методи: мобільні криміналістичні лабораторії, цифрові бази доказів, дистанційну експертизу матеріалів.

Напрями удосконалення криміналістичного забезпечення:

1. Розробка методичних рекомендацій для розслідування злочинів на режимних об'єктах.

2. Створення мобільних криміналістичних комплектів для оперативного використання на території установ.

3. Підвищення кваліфікації персоналу ДКВС шляхом проведення навчань з основ криміналістики.

4. Розширення міжвідомчої взаємодії між ДКВС, поліцією, СБУ, прокуратурою та Науково-дослідними експертно-криміналістичними центрами МВС України.

5. Впровадження цифрових технологій (відеофіксація, електронні бази, онлайн-документообіг).

Удосконалення криміналістичного забезпечення досудового розслідування злочинів у системі ДКВС України є пріоритетним завданням. Необхідні кроки включають: модернізацію матеріально-технічної бази; підвищення професійного рівня працівників; запровадження сучасних технічних і цифрових рішень; розробку міжвідомчих стандартів і методик.

Лише за умов системного підходу можна забезпечити повноцінне та ефективне розслідування злочинів, зміцнення законності та безпеки в установах виконання покарань навіть в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Шепітько В. Ю., Коновалова В. О., Журавель В. А. Криміналістика : підручник. Харків : Право, 2019. 456 с.

2. Кримінально-виконавчий кодекс України : Закон України від 11.07.2003 № 1129-IV. Дата оновлення: 12.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (Дата звернення 15.11.2025).

3. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV. Дата оновлення: 12.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text> (Дата звернення 15.11.2025).

4. Гусаров С. М., Гладун З. С. Організація досудового розслідування : навч. посіб. Київ : КНТ, 2020. 340 с.

5. Кузьмічов В. В. Криміналістичне забезпечення діяльності органів досудового розслідування : монографія. Харків : ХНУВС, 2021. 256 с.

6. Бандурка О. М., Каплін С. Ф. Організація оперативно-розшукової діяльності в установах виконання покарань. Харків : ХНУВС, 2019. 312 с.

Мельник Оксана Вікторівна,

доцент кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Мех Софія Юріївна,

здобувач вищої освіти ступеня бакалавра
Навчально-наукового інституту
поліцейської діяльності Національної
академії внутрішніх справ

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАКТИКИ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ

Допит неповнолітніх у кримінальному провадженні є однією з найбільш чутливих слідчих дій, оскільки від його правильного проведення залежить не лише ефективність розслідування, а й дотримання прав та інтересів дитини. Відповідно до Кримінального процесуального кодексу (КПК) України, неповнолітні можуть виступати у кримінальному провадженні як потерпілі, свідки або підозрювані, і кожен з цих статусів вимагає дотримання спеціальних процесуальних гарантій [1].

Раніше було зазначено, що неповнолітні особи, як вразлива категорія, яка є суб'єктом у межах окремих кримінальних проваджень, часто потребує створення для них особливих умов під час здійснення досудового розслідування. Такі особливості, щодо досудового розслідування злочинів, що вчинені неповнолітніми, потребують особливої їх кваліфікації, як зі сторони доктрини галузі кримінального права, так і зі сторони кримінального процесуального права [2, с. 1087].

Варто відзначити, що неповнолітній підозрюваний має право на захисника, який забезпечує дотримання законних прав дитини, контролює правильність проведення допиту, запобігає психологічному тиску та примусу до дачі показань. Допит неповнолітнього повинен проводитися у зручний для нього час,